

סיכום

המהפכה השלטונית שבמסגרתה יכונן הממשל המשולב - משטר נשיאותי לצד דמוקרטיה פרלמנטרית - תבשר את תחילתה של תקופה חדשה בתולדות העם היהודי בארץ ישראל, תקופת הדמוקרטיה הישראלית השנייה. הצדקת שיטת הממשל החדשה נומקה לעומק, ונחיצותה בעת הזאת הוכחה בהרחבה. טיעונים כבדי משקל הוצגו כדי להסביר את החשיבות הטמונה בכינון ממשל משולב, ולשכנע בכך את המשכילים והמומחים בתורת הממשל והפוליטיקה, וכן את הרוב היהודי בישראל, אשר בחלקו מייחל לשינוי שיטת הממשל. ההנחה המושכלת הנובעת משיטת הממשל המשולב קובעת כי משטר נשיאותי (ממשל הנשיא והסנאט היהודי) ישכיל להתמודד בהצלחה רבה יותר עם האתגרים העומדים לפתחה של מדינת ישראל בנושאים המדיניים-ביטחוניים, ובאותו האופן תשכיל הדמוקרטיה הפרלמנטרית (הממשלה והכנסת) להתמודד בהצלחה רבה יותר עם האתגרים בנושאים החברתיים-כלכליים.

הדמוקרטיה הישראלית שהונהגה עד כה לא הייתה כושלת, שכן במהלך כל תקופת הנהגתה היו לישראל הישגים רבים; ועם זאת, שיטת הממשל הנהוגה בישראל כבר אינה יכולה לתת מענה הולם לאתגרי התקופה שבפתח. כאשר מתרבים הכשלים המעידים על אי תפקוד המערכת השלטונית, עולה צורך מיידי להציע שיטת ממשל חדשה - ולא שינוי שולי נדרש, כי אם שינוי מהפכני, המגלם את רוח התקופה החדשה. ישראל ניצבת בסופה של תקופה הדומה בהיבטים מסוימים לסופה של הרפובליקה הצרפתית הרביעית (בשנים 1946-1958), אשר בעיותיה המרכזיות היו: דמוקרטיה פרלמנטרית חלשה שהתבטאה באי יציבות ובתחלופה גבוהה של ממשלות, חוסר יכולתן של ממשלות ליישם מדיניות, ומעל לכול - הכרח להכריע במשבר הנובע משליטת צרפת באלג'יר ומשאיפת אלג'יר לעצמאות. הצרפתים למודי המהפכות השכילו להבין את מצבם והכריעו לטובת מעבר לתקופת הרפובליקה הצרפתית החמישית, הנמשכת בהצלחה מ-1958 ועד ימינו. תחת משטר נשיאותי ריכוזי בראשות שארל דה-גול אישרו הצרפתים חוקה חדשה, כוננו משטר דמוקרטי יציב ואפשרו מתן עצמאות לאלג'יר, ומאז תחת הנהגתם של נשיאים סמכותיים ביססה צרפת את מעמדה המרכזי באירופה. הניסיון הצרפתי יכול להפחית במידה את החששות בקרב גורמים מסוימים באקדמיה מפני שינוי מרחיק לכת של שיטת הממשל בישראל. בעיותיה המרכזיות של ישראל אינן פחותות בחומרתן מאלה שהיו מנת חלקה של הרפובליקה הצרפתית הרביעית, וככל הנראה אף מורכבות יותר, כמו שיתואר בתמצית:

משבר המנהיגות - חוסר יכולתו של ראש הממשלה להתמודד עם האחריות המוטלת עליו, קרי העומס הבלתי-אפשרי המחייבו על פי סמכותו לקבל החלטות בנושאים המדיניים-ביטחוניים וכן בנושאים החברתיים-כלכליים¹, באופן המעלה את הסבירות לקבל החלטות שגויות.

משבר ביכולת למשול - חוסר יכולתה של המערכת השלטונית, קרי הממשלה ומשרדי הממשלה, לקבוע מדיניות ולבצעה הלכה למעשה, לזהות משברים בהתהוות ולהתמודד עמם באופן המיטבי או לקדם פתרונות ראויים למשברים.

משבר האמון בבית המשפט העליון - מעורבות יתר של בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק בהחלטות מדיניות וביטחוניות של הממשלה, שמשמעה פגיעה בסמכויות הנתונות לרשות המבצעת.

משבר הזהות הלאומית - המיעוט הערבי בישראל מסרב להכיר בישראל כמדינת הלאום של העם היהודי. נציגיו מקצינים עמדות כדי להמשיך במאבק על ארץ ישראל² ואף מזדהים עם מדינות אויב ועם ארגוני טרור.

שבירות המבנה הקואליציוני - איומים תמידיים על שלמות הקואליציה הממשלתית מצד המפלגות השותפות לה מערערים את היציבות השלטונית ואת יכולת תפקודה של הממשלה.

1 כהונתו השלישית כראש ממשלה מתמודד נתניהו עם סוגיית העומס, ובהקשר זה עם סוגיית העניין - במה הוא ממקד את רצונו להכריע; ראו בעניין זה: נחום ברנע, "השטריימלים לצה"ל", ידיעות אחרונות, 31.5.2013: "אחד השרים תיאר את נתניהו כמי שאיבד עניין בנושאים שעל סדר היום, לבד מנושא אחד - איראן. למרות שהסיכוי לפעולה ישראלית הולך ויורד, ואולי גם הסיכוי לפעולה אמריקאית, הוא נאחז באיראן. הוא יושב בקבינט ששריו מסרבים להידבק בחלום האיראני; חלקם מתנגדים; חלקם אדישים. קשה לו."

2 ב-24.6.2013 אישרה הכנסת בקריאה ראשונה את הצעת החוק להסדרת ההתיישבות הבדואית בנגב, אשר במסגרתה יוסדרו מבחינה משפטית יישוב הבדואים בנגב, סוגיית הבעלות על הקרקעות ופינוי יישובים בלתי-מוכרים בנגב. התנגדות חברי הכנסת הערבים להצעת החוק הייתה חריגה; הם עלו לדוכן, נאמו נגד הצעת החוק ובתום דבריהם קרעו אותה במחאה. כאשר זהו המחזה הדמוקרטי בשלב המוקדם, אפשר רק לשער מה יהיו מעשיהם של נציגי המיעוט הערבי כאשר הכנסת תאשר את הצעת החוק בקריאה שנייה ושלישית וכאשר הממשלה תבקש ליישמו, האם אז יקראו נציגי המיעוט הערבי לבדואים בנגב לנהוג במרי אזרחי כחלק מהמאבק על ארץ ישראל?

ראו בהקשר זה: הצעת חוק להסדרת התיישבות בדואים בנגב, תשע"ג-2013. צביקה ברוט, "מחאה של הח"כים הערבים על דוכן הכנסת", ידיעות אחרונות, 25.6.2013. על ההפגנות האלימות של הבדואים ברחבי הארץ מ-30.11.2013 נגד הצעת החוק, ראו: כתבי ידיעות אחרונות, "יום הזעם הבדואי", ידיעות אחרונות, 1.12.2013.

מורכבות גוברת בזירות הלוחמה - העולם הערבי עובר טלטלה; המדינות השכנות לישראל שרריות במשברים פנימיים ובמלחמת אזרחים; קיימת דריכות בישראל נוכח ההתפתחויות בשש זירות העימות והלוחמה שלה³: איראן - המאבק נגד תכנית הגרעין האיראנית, הגבול עם סוריה - מול הצבא הסורי וארגוני המורדים, הגבול עם לבנון - מול חיזבאללה, יהודה ושומרון - מול הרשות הפלסטינית וארגוני טרור, רצועת עזה - מול שלטון החמאס וארגוני טרור נוספים, הגבול עם מצרים בסיני - מול ארגוני טרור.

הבעיה הפלסטינית - הסדר קבע מחייב הכרעה גורלית ובהקשר זה עלה שיח ציבורי חדש, שלפיו יש להסדיר את הבעיה באחת משתי האפשרויות הבאות: כינון מדינה דו-לאומית ליהודים ולערבים או הסדר מדיני של שתי מדינות לשני עמים⁴; גורמים בימין מתנגדים לכלל הסדר מדיני ומעדיפים לעת הזאת את המצב הקיים, סיפוח של גושי ההתיישבות לישראל או הכרה בירדן כפלסטין - וברקע גוברים הלחצים הבינלאומיים להתקדמות במשא ומתן בין הצדדים לקראת השגת הסדר.

נושאים מדיניים-ביטחוניים ואלה הנוגעים לעם היהודי - היקפם הנרחב של האתגרים הביטחוניים, המדיניים ואלה הנוגעים לעם היהודי מחייב הקמת מערכת שלטונית נפרדת להתמודדות, וכן רצוי כי בנושאים אלה יכריע הרוב היהודי לבדו בשיטת ממשל ובשיטת בחירות המותאמת לכך.

מעורבות אזרחית גוברת בנושאים חברתיים-כלכליים - המחאה החברתית של קיץ 2011 החלה תהליך חשוב של הגברת המודעות האזרחית לקביעת מדיניות הממשלה בנושאים החברתיים-כלכליים⁵, אשר הוביל למעורבות גבוהה של הציבור

3 בנושא האיומים המתהווים על ישראל ראו ריאיון עם ארבעת קציני המודיעין של צה"ל, קמ"ן פיקוד הצפון, קמ"ן פיקוד המרכז, קמ"ן פיקוד הדרום וקמ"ן פיקוד העורף: אלכס פישמן, "צופי אש", ידיעות אחרונות, 29.3.2013.

4 ראו בעניין זה: גיא בכור, "פתרון, לא תחבולה", ידיעות אחרונות, 4.7.2013: "תחבולה ידועה מעולם המשא ומתן נוקטים חסידי ההפחדה העונתית: 'שתי מדינות, או מדינה דו-לאומית'. בכך הם שולטים על אפשרויות הבחירה שלנו בתרגיל הטעיה, מטילים אימה על הציבור הישראלי, שולטים בכללי המשחק ויוצרים ממד של דחיפות."

5 ראויה לציון עמותת "הסדנא לידע ציבורי" שמתנדביה מפתחים אתרים במטרה להגביר את השקיפות של פעילות הכנסת ("כנסת פתוחה") והממשלה ("התקציב הפתוח") ומעקב אחר המלצות ועדת טרכטנברג). "התקציב הפתוח" יאפשר לגורמים חברתיים ולציבור בכללו להכיר את סעיפי תקציב המדינה, לבחון היטב היכן התקציבים מושקעים (ההוצאות), להבין מאילו מקורות המדינה מממנת את הוצאותיה (הכנסות המדינה) - כל זאת כדי לדרוש שינויים בחלוקת התקציב ובקביעת סדרי העדיפויות בתקציב.

בשורה של נושאים חברתיים-כלכליים והפעלת לחץ על הממשלה לשינוי מדיניות. בנסיבות אלה ספק אם ממשלה השקועה בעניינים מדיניים וביטחוניים תהא ערוכה לשיח חדש ואינטנסיבי מול המערכת האזרחית.

נושאים חברתיים-כלכליים - היקפם הנרחב של האתגרים החברתיים-כלכליים אל מול היעדר התייחסות מיטבית של המערכת השלטונית למשברים ובעיות הפוקדים את החברה הישראלית בנוגע לאתגרים אלה - עקב אי תפקוד הממשלה או בולטות הנושאים המדיניים-ביטחוניים - עלולים לערער את יציבות החברה הישראלית, אלא אם כן תכונן שיטת ממשל שתיתן מענה ממוקד ויעיל לצורכי החברה האזרחית.

אם לא די בעשר ההנמקות לעיל מדוע ראוי לכונן ממשל משולב בישראל, הרי תוצאות הבחירות לכנסת התשע-עשרה שנערכו ב-2013 והרכבת הממשלה השלושים ושלוש (ממשלת נתניהו השלישית) הביאו עמן הנמקות חדשות ומשמעותיות התומכות ברעיון הממשל המשולב, ולהלן אלה הראויות להדגשה:

היעדר חלופה שלטונית בנושאים המדיניים-ביטחוניים

דמוקרטיה במיטבה אמורה להציג שתי מפלגות מרכזיות, מפלגת השלטון ומפלגת האופוזיציה הראשית, אשר ברשימותיהן הנבחרות לכנסת ימצא לצד המנהיג צוות הנהגה של כמה דמויות בעלות ניסיון בנושאים המדיניים-ביטחוניים. מפלגת השלטון (סיעת הליכוד-ישראל ביתנו) הציגה כוורת מדינית-ביטחונית מסוימת הנשענת על ראש הממשלה נתניהו ושר הביטחון משה (בוגי) יעלון; ואילו האופוזיציה שמנהיגה מפלגת העבודה (בראשות שלי יחימוביץ תחילה ולאחר הפסדה בבחירות הפנימיות, בראשות יצחק [בוז'י] הרצוג) נעדרת לחלוטין כל הנהגה מדינית-ביטחונית ראויה היכולה להוות חלופה מדינית-ביטחונית למפלגת השלטון אם תתבקש להחליפה. למצב זה לא היה תקדים מאז המהפך השלטוני של 1977. יתרונה המובהק של שיטת הממשל המשולב טמון בכך שהיא מאפשרת לשתי מפלגות הלאום להרכיב צוות הנהגה בעל ניסיון רב בנושאים המדיניים-ביטחוניים, כך שיכולתו של צוות ההנהגה החלופי להחליף את צוות ההנהגה שבשלטון אינה מוטלת בספק.

היעדרו של דור מנהיגים חדש

הבחירות האחרונות הבליטו באופן נחרץ את היעדרו של דור מנהיגים חדש, אשר בבוא העת יהא ערוך להחליף את נתניהו כראש הממשלה, זאת נוסף על דור המנהיגים המתהווה בתוך שורות הליכוד. המנהיגים שנחשבו ראויים להחליף את ההנהגה הלאומית, ציפי לבני בראשות התנועה (6 מנדטים) ושאול מופז בראשות

קדימה (2 מנדטים), איבדו באחת את אמון הציבור בהקשר זה, למרות ניסיונם העשיר בשירות הציבורי ובממשלות ישראל. מנגד, עלו שלוש דמויות פוליטיות חסרות כל ניסיון, יאיר לפיד בראשות תנועת יש עתיד (19 מנדטים), שלי יחימוביץ בראשות העבודה (15 מנדטים), ונפתלי בנט בראשות הבית היהודי (12 מנדטים). לגלריה החדשה של הנהגת המפלגות הציוניות שאיפות להימנות עם ההנהגה הלאומית. האחת שראתה את עצמה מתאימה לראשות הממשלה כבר כעת, איבדה את ההנהגה במפלגתה לטובת הרצוג, והשניים האחרים רואים את עצמם מועמדים ראויים להנהגה לאחר שיצברו ניסיון מיניסטריאלי. אולם ברור לכול כי שלושת אישים אלה אינם מתאימים לכהן בתפקיד ראש הממשלה במתכונת שיטת הממשל הנהוגה, מאחר שאינם מסוגלים לנהל את ענייניה המורכבים של ישראל בנושאים המדיניים-ביטחוניים. לפיכך הגיעה הדמוקרטיה הישראלית למצב לא תקין של היעדר דור מנהיגים חדש. שיטת הממשל המשולב מאפשרת הרכבת שתי הנהגות מדיניות-ביטחוניות איכותיות; ויתרה מזאת, פוליטיקאים שירכשו ניסיון פוליטי בכנסת ישראל וניסיון מיניסטריאלי בממשלת ישראל, כמו אלה שהוזכרו קודם ואחרים, יהיו ראויים להתמודד על תפקיד ראש הממשלה ולקבל את אמון הבוחרים, שכן סמכותו המרכזית של ראש הממשלה תהיה לנהל את ענייניה החשובים של ישראל בנושאים החברתיים-כלכליים.

חיזוק האג'נדה חברתית-כלכלית על חשבון האג'נדה המדינית-ביטחונית

השפעתה של המחאה הציבורית מקיץ 2011 חלחלה אל תודעת הבוחרים ומצאה את ביטויה בתוצאות הבחירות לכנסת התשע-עשרה, אשר הובילה לחיזוק האג'נדה החברתית-כלכלית על חשבון היחלשותה של האג'נדה המדינית-ביטחונית. המפלגות המייצגות במובהק את האג'נדה המדינית-ביטחונית הן סיעת הליכוד-ישראל ביתנו (31 מנדטים), התנועה (6 מנדטים), קדימה (2 מנדטים) - סה"כ 39 מנדטים. המפלגות המייצגות במובהק את האג'נדה החברתית-כלכלית הן יש עתיד (19 מנדטים), העבודה (15 מנדטים), ש"ס (11 מנדטים), יהדות התורה (7 מנדטים) - סה"כ 52 מנדטים. המפלגות המייצגות אג'נדה משולבת הן הבית היהודי (12 מנדטים), מרצ (6 מנדטים) - סה"כ 18 מנדטים. פיצול קולות הבוחרים בין האג'נדה המדינית-ביטחונית לבין האג'נדה החברתית-כלכלית מעיד על החשיבות של שתיהן בראייתם של הבוחרים, ועל כך שאינם מעוניינים עוד בדומיננטיות האופיינית לאג'נדה המדינית-ביטחונית, אשר הותירה הרחק מאחור את האג'נדה החברתית-כלכלית במערכות בחירות קודמות. למעשה, הבחירות האחרונות הוכיחו כי, שלא במודע, כיוונו הבוחרים למתכונת של שינוי שיטת הממשל הרצויה להם, קרי לממשל משולב המעניק יחס שווה בחשיבותו

ברמת ההנהגה גם לאג'נדה המדינית-ביטחונית וגם לאג'נדה החברתית-כלכלית. נראה לפיכך כי מבחינת הבוחרים בשלו התנאים לכינון ממשל משולב בישראל.

מנהיג ללא מפלגת שלטון

ראש הממשלה נתניהו הוא מנהיג ללא מפלגת שלטון ראויה. האיחוד בין הליכוד ובין ישראל-ביתנו לרשימת מועמדים אחת טרם הבחירות לכנסת התשע-עשרה היה ככל הנראה מהלך נכון להשגת השלטון, אך מפלגת הליכוד נותרה עם 20 מנדטים בלבד שעה שלשותפתה 11 מנדטים. במצב זה ראש הממשלה מוגבל מאוד ביכולתו לעצב ולקדם מדיניות העומדת בניגוד לרצונו של מנהיג ישראל-ביתנו. יתרה מזאת, האגף הימני בתוך מפלגתו התחזק מאוד, כך שגם חבריו למפלגה לא יאפשרו לו בנקל לקדם מהלך מדיני בניגוד להשקפתם. זאת ועוד, בבחירות למוסדות הליכוד שהתקיימו ביוני 2013 איבד ראש הממשלה אחיזה במרכז הליכוד; יו"ר המרכז הנבחר הוא סמון ימני קיצוני במפלגה, ועל כן מרכז הליכוד עלול להערים קשיים על נתניהו אם ירצה לקדם מהלך מדיני. לפיכך שיטת הממשל הנהוגה אפשרה לנתניהו להיבחר בשלישית לראש ממשלה, בלי לאפשר לו תנאים הולמים להנהיג. מצב זה עלול להוביל לשיתוק מדיני, בעוד רבים סוברים כי הנסיבות מחייבות דווקא התקדמות מדינית. שיטת הממשל המשולב תאפשר את בחירתו של נשיא סמכותי, שמאחוריו תתייצב מפלגה תומכת בסנאט היהודי - ואשר ביכולתו כמנהיג נבחר לקדם מהלך מדיני או כל מדיניות אחרת כעמדת ממשלו.

חלוקה לשתי ממשלות

חלוקת תפקידי השרים בין ארבע המפלגות השותפות לממשלה השלושים ושלוש הדגישה אף היא את החלוקה הברורה בין הנושאים המדיניים-ביטחוניים ובין הנושאים החברתיים-כלכליים. מפלגת השלטון (סיעת הליכוד-ישראל ביתנו) שמרה לעצמה את התפקידים בממשלה הנוגעים לניהול ענייני החוץ והביטחון, ובכך כוננה מעין ממשלה מדינית-ביטחונית בהרכב ראש הממשלה, שר הביטחון, שר החוץ, שר להגנת העורף, השר לענייני מודיעין ונושאים אסטרטגיים, השר לביטחון פנים וכן יושבת ראש התנועה, המכהנת כשרת המשפטים וקיבלה תפקיד הנוגע לניהול המשא ומתן מול הפלסטינים. תנועת יש עתיד ומפלגת הבית היהודי מנגד קיבלו עליהן את התפקידים הנוגעים לנושאים החברתיים-כלכליים, ובכך כוננו מעין ממשלה חברתית-כלכלית בהרכב שר האוצר, שר הכלכלה, שר החינוך, שר הבינוי והשיכון, שרת הבריאות ושר הרווחה והשירותים החברתיים. הציר החדש בפוליטיקה הישראלית לפיד-בנט, אשר הצליח לכפות על נתניהו את הרכב הקואליציה ללא

חרדים, יבקש להוכיח לציבור כי ביכולתו לנהל את ענייני החברה והכלכלה. לא לשווא דרש שר האוצר לפיד סמכות ניהול מקיפה על משרדו, ללא מעורבות של נתניהו כשר על-כלכלי. מתכונת שתי הממשלות (להבדיל מהרכבי הקבינט המדיני-ביטחוני והקבינט החברתי-כלכלי) עשויה להצליח אם כל צד יהא סבור שהוא נותן את הטון בקביעת המדיניות - נתניהו ושריו בנושאים המדיניים-ביטחוניים ולפיד-בנט בנושאים החברתיים-כלכליים. מכל מקום, זהו ניסיון מעניין המהווה אבן דרך לקראת הבשלת הרעיון לכינון שתי ממשלות במתכונת מלאה כמוצע בשיטת הממשל המשולב - ממשל הנשיא האמון על הנושאים המדיניים-ביטחוניים וממשלת ישראל האמונה על הנושאים החברתיים-כלכליים.

קבינט מדיני-ביטחוני חסר ניסיון

ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי, הידועה בשמה הקבינט המדיני-ביטחוני, היא ועדה יוקרתית שחברים בה שרים בעלי ניסיון מדיני וביטחוני. בממשלת נתניהו השנייה תפקדה "השמינייה" במקום הקבינט המדיני-ביטחוני - נוכח גודלו של הקבינט - ועם חבריה נמנו נתניהו, ברק, יעלון, ליברמן, מרידור, בגין, דיכטר וישי. "השמינייה" הייתה לפרוץ מדיני-ביטחוני מקצועי שדן בסוגיות המורכבות ביותר הנוגעות לביטחונה של ישראל. אנשים מנוסים כמו יעלון ומרידור יכלו להציב עמדה נוגדת או מאתגרת להערכות שר הביטחון ברק ואמ"ן, כך שהדיון היה מעמיק ופורה ולכן אפשר את האיזונים הנדרשים בין הדרג המדיני לבין הדרג הצבאי. בממשלת נתניהו השלישית חלה נסיגה משמעותית בניסיון של הקבינט המדיני-ביטחוני, בהרכב של ארבעה בעלי ניסיון בלבד: נתניהו, יעלון, ליברמן ולבני, וארבעה חסרי ניסיון: לפיד, בנט, אהרונוביץ וארדן. כאשר חושבים על האתגרים המדיניים והביטחוניים שבפניהם ניצבת ישראל, הרי קבינט שמחצית חבריו חסרי ניסיון הוא מכשלה בפני דיונים מעמיקים ולקראת קבלת הכרעות גורליות⁶, מה שבפועל מותיר את כל האחריות לקבלת החלטות ביטחוניות על שניים בלבד, נתניהו ויעלון. שיטת הממשל הנהוגה מאפשרת לפוליטיקאים חדשים וחסרי ניסיון להימנות עם הקבינט המדיני-ביטחוני. לא כך יהיה המצב בממשל המשולב, שבו ממשל הנשיא יתפקד כקבינט המדיני-

6 ראו ביקורת נוקבת על היעדר הניסיון של ארבעה מחברי הקבינט המדיני-ביטחוני בממשלת נתניהו השלישית: אלכס פישמן, "טבילת אש", ידיעות אחרונות, 10.5.2013: "שלא באשמתם, השרים מגיעים בלתי מוכנים. הם זוכים להשתלמויות, לסיורים, אבל הם עדיין רחוקים מן הידע הנדרש כדי להתמודד עם סוגיות מקצועיות רגישות. האם קבינט כזה יכול לעמוד מול גרפים ושקפים של הצבא, מול סודות, מול יכולות שמציג צה"ל? שרים יושבים שם בפה פעור כשהם נחשפים ליכולות הטכנולוגיות, לעומק הידע המודיעיני. למרבתם הכל חדש, הכל מפעים, הכל ממלא אותם גאווה. אבל לא שלחו אותם לקבינט כדי להתפעם, אלא לשמור על כל האינטרסים של מדינת ישראל."

ביטחוני ורוב חבריו על פי הגדרת תפקידיהם בממשל יהיו חייבים להיות בעלי ניסיון רב בתחומים המדיניים-ביטחוניים.

ליקוי בעיצוב מדיניות החוץ

שלושת מעצבי מדיניות החוץ בממשלת נתניהו השנייה - נתניהו כראש הממשלה, ברק כשר הביטחון וליברמן כשר החוץ - הביעו מפעם לפעם עמדות מדיניות שונות ומנוגדות. עניין זה נראה בשעתו כליקוי בעיצוב מדיניות החוץ של ישראל. ואולם, על רקע ההתנהלות הבעייתית במיוחד של ממשלת נתניהו השלישית בעניין המדיני, אפשר לומר להגנת שלושת הבכירים כי הם היו בעלי ניסיון רב בחברות בממשלות, בקבינט המדיני-ביטחוני ובפורומים מצומצמים, הם היו ראשי מפלגות והם נשאו בתפקידים הרלבנטיים ביותר לעיצוב מדיניות החוץ של ישראל - מה שאי אפשר לומר על רוב המעורבים בשיח המדיני בממשלה החדשה. ממשלת נתניהו השלישית החלה את דרכה ללא מינוי של שר חוץ, תפקיד שנתניהו שמר לליברמן (לאחר זיכוי במשפטו מונה ליברמן לתפקיד), ותחת יוזמה מדינית של מזכיר המדינה האמריקאי ג'ון קרי לחידוש המשא ומתן בין ישראל לפלסטינים. שני עניינים אלה העצימו את הליקוי הנוגע לעיצוב מדיניות החוץ של ממשלת ישראל ואופן הצגתה לציבור, שכן שרים רבים ואף סגני שרים הביעו עמדה מדינית אישית ולא ממשלתית. כאשר נשיא המדינה שמעון פרס - על גילו המופלג, ניסיונו המדיני, מעמדו ויוקרתו בזירה הבינלאומית - מביט אל כל אותם המצהירים הצהרות מדיניות, לא פלא שגובר בו הרצון להביע עמדות מדיניות משלו ולהיות מעורב בתהליך המדיני, בניגוד לסמכויותיו כנשיא⁷. שיטת הממשל המשולב תקנה לממשל הנשיא סמכות לעצב את מדיניות החוץ של ישראל, ויש לשער כי הנשיא ושר החוץ יפעלו בתקינות שלטונית ראויה כמו זו שמציג הממשל האמריקאי בהרמוניה מדהימה.

שיטת הממשל המשולב מבכרת ניהול שלטוני על ידי שני מנהיגים ביצועיים, נשיא מדינה וראש ממשלה.

מתכונת שני המנהיגים אינה חדשה בהיסטוריה האנושית; הרפובליקה הרומית (שקדמה לתקופת הקיסרות הרומית) התנהלה כמעט 500 שנה תחת הנהגתם של שני קונסולים אשר חילקו ביניהם את ניהול ענייני רומא והאימפריה הרומית. לעתים

7 הביקורת על הנשיא פרס נוגעת לשני עניינים: מעורבותו בתהליך המדיני ופולחן האישיות שהגיע לשיאו בוועידת הנשיא שנערכה ביוני 2013 ולרגל יום הולדתו התשעים. בעניין ביקורת פולחן האישיות ראו: נחום ברנע, "קים איל פרס", ידיעות אחרונות, 19.6.2013; שמעון שיפר, "הדברים שפרס לא יספר לכם", ידיעות אחרונות, 20.6.2013.

קונסול אחד ניהל את ענייני רומא והקונסול האחר עמד בראש הצבא הרומי הנלחם מול אויבי רומא; לעתים שניהם נדרשו לעמוד בראש צבאות רומי במלחמותיה. בעת החדשה ראויה לאזכור הרפובליקה הצרפתית החמישית, שבה נשיא מדינה וראש ממשלה מנהיגים יחדיו את צרפת: הנשיא בכיר מבין השניים ונושא בסמכויות בלעדיות בנושאי חוץ וביטחון (בשיטת הממשל הצרפתית הנשיא ממנה את ראש הממשלה). היכולת של שני מנהיגים לנהל את ענייני המדינה טובה לאין שיעור מיכולתו של מנהיג אחד לשאת בנטל לבדו, לא כל שכן כאשר מנהלים את מדינת ישראל, הניצבת בפני אתגרים רבים בנושאים מדיניים-ביטחוניים ובנושאים חברתיים-כלכליים.

הסנאט היהודי אמור להיות מקור משיכה לטובים ומוכשרים בבני העם היהודי, להיות למשכנם של אנשי מופת ומעשה שתרמו בשירות ציבורי למדינה ומבקשים להמשיך ולשרתה. בסנאט היהודי יכהנו בעלי ניסיון רב, אמיצים וחכמים, אינטלקטואלים ואנשים יצירתיים. אלה הראויים להימנות עם הסנאט היהודי יזכו להערכה רבה מקרב העם היהודי ולכבוד רב, וכלל לא משנה באיזו משתי מפלגות הלאום הם יהיו חברים, שכן באישיותם הם מגלמים את הטוב והנעלה. חברי הסנאט היהודי ייבחרו משורות בכירי הפוליטיקה הישראלית, כמו דן מרידור ובני בגין (חברי הקבינט המדיני-ביטחוני לשעבר); משורות בכירי מפקדי צה"ל, כמו אהוד ברק (ראש ממשלה, שר ביטחון ורמטכ"ל לשעבר), עוזי דיין (סגן הרמטכ"ל וראש המועצה לביטחון לאומי לשעבר), עמי אילון (מפקד חיל הים וראש השב"כ לשעבר), עמוס ידלין (ראש אמ"ן לשעבר), גיורא איילנד (אלוף וראש המועצה לביטחון לאומי לשעבר), איתן בן-אליהו ועידו נחושתן (מפקדי חיל האוויר לשעבר); משורות המוסד, כמו מאיר דגן ואפרים הלוי (ראשי המוסד לשעבר); משורות השב"כ, כמו אבי דיכטר (חבר הקבינט המדיני-ביטחוני וראש השב"כ לשעבר) ויובל דיסקין (ראש השב"כ לשעבר); משורות בית המשפט העליון, כמו דורית ביניש (הנשיאה לשעבר). זו רק רשימה חלקית של אישים מעולים בעלי ניסיון יוצא דופן ואיכותי הראויים להמשיך ולשרת את העם היהודי. העובדה שאינם מצויים בתוך המערכת הפוליטית כדי להשפיע על קביעת המדיניות נוכח האתגרים הניצבים בפני מדינת ישראל, היא בלתי-מתקבלת על הדעת.

בסנאט היהודי ראוי שיכהנו גם אישים שלא בהכרח רואים בפוליטיקה את עיסוקם המרכזי. כהונה אחת בלבד עשויה לתרום ליוקרתו של הסנאט; אנשיו יבואו משורות האקדמיה, כמו אהרון צ'חנובר ודן שכטמן (חתני פרס נובל לכימיה), משורות בכירי הסופרים העבריים, כמו עמוס עוז ודויד גרוסמן. שיטת הבחירות הפנימיות שתיקבע במפלגות הלאום חייבת לאפשר את בחירתם של המעולים מקרב המועמדים לכהונה בסנאט היהודי, כדי שבקדמת הבמה הלאומית של העם היהודי יתייצבו אישים ראויים

על פי מעמדם וניסיונם, ומשכך יהיו פני הדברים הרי תיקבע הרמה האישית הנדרשת לכהונה בסנאט היהודי לדורי דורות.

כינון הממשל המשולב מחייב אישור בחקיקה של חמש הצעות החוק לכינון המשטר הנשיאותי: (1) הצעת חוק יסוד: נשיא המדינה; (2) הצעת חוק יסוד: הסנאט היהודי; (3) הצעת חוק יסוד: מפלגות הלאום; (4) הצעת חוק יסוד: מבקר הממשל; ו-(5) הצעת חוק הבחירות לנשיאות ולסנאט היהודי; וכן אישור בחקיקה של הצעת חוק לכינון ממשל משולב - דמוקרטיה פרלמנטרית. אישור הצעות החוק בחקיקה ייתכן בשלושה תסריטים שונים: אישור שש הצעות החוק לכינון הממשל המשולב על ידי כנסת ישראל בתמיכת רוב של המפלגות הציוניות; עריכת משאל עם בקרב היהודים במדינת ישראל בנוגע למעבר למתכונת הממשל המשולב, קרי אישור שש הצעות החוק במשאל עם; תנועת המונים של הרוב היהודי שתניע את גלגלי המהפכה השלטונית, כך שהכנסת תאשר את שש הצעות החוק או תביאן למשאל עם.

במדינת ישראל התהוו התנאים ההכרחיים למהפכה השלטונית, למעבר למשטר נשיאותי, לכינון סנאט יהודי, לניהול ענייני המדינה בידי שני מנהיגים, לדמוקרטיה בשני נתיבים - לתקופה חדשה.